

В. Д. Головатюк

ДОСЛІДНИК УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ПІДЛЯШШЯ

12 жовтня 2008 року виповнилося 80 років Іванові Ігнатюку – знаному краєзнавцю, збирачеві та популяризатору народних скарбів, досліднику української культури Підляшшя. Народився він у селі Данці Люблінського воєводства Польщі в сім'ї незаможного селянина, де свято оберігали національні традиції, мову.

Отримавши початкову освіту (1944) та закінчивши Володавську гімназію (1947), юнак серйозно замислюється над своєю національною належністю. Адже, за його спогадами, «поки не пішов до школи, не знав польської мови, а батько до смерті її не навчився і розмовляв тільки українською говіркою. Ця говірка, українська народна культура, зокрема місцевий фольклор, мали великий вплив на формування української національної свідомості» [Трачук 2008, с. 7].

З 1955 р., працюючи у воєводському комітеті Польської робітничої партії, Ігнатюк розпочинає активну культурно-просвітницьку діяльність серед українців Парчевського повіту. Так, завдяки його зусиллям у селі Коденець організовується драмгурток, який, інтегруючи місцеву громадськість, давав їй власне єдину можливість для спілкування з українською культурою. Вистави гуртківців з успіхом проходили в сільських клубах, особливою ж популярністю користувалася постановка «Наталки-Полтавки» І. Котляревського.

Водночас Іван Ігнатюк був одним із організаторів і засновників воєводського правління Українського суспільно-культурного товариства в Любліні та повітових правлінь у Володаві й Білій-Підляській (1956). Підтримуючи всі прогресивні починання членів правління, спрямовані на культурно-

національне відродження, збереження духовної скарбниці українського етнічного терену, Ігнатюк був ініціатором проведення численних мистецьких імпрез, зокрема організаційним керівником ансамблю пісні і танцю УСКТ. Свого часу концерти колективу, що пропагував українську пісню, з великим успіхом проходили не тільки в регіоні, а й у всій Польщі.

Через хворобу Іван Ігнатюк на деякий час припиняє свою подвижницьку діяльність, заочно здобуває освіту в Люблінському економічному технікумі (1964), а з 1970 р. знову поринає у вир діяльності Люблінського правління УСКТ, очолюючи його до 1975 р. У цей же час він розпочинає свою збирацьку діяльність. Власне, з рідного села Данці походять його перші фольклорно-етнографічні записи, які поклали початок плідній праці на збирацькій ниві. Водночас з експедиційними виїздами Ігнатюк практикував стаціонарне обстеження населених пунктів південної частини Підляшшя. Як згадує збирач у листі до Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, «у 1970 році позичив я магнітофон і почав під час відпустки записувати весільні пісні та обряди від найстарших жителів рідного села та сусідніх сіл. Від тамтого часу кожний відпуск і кожну вільну хвилину від праці та щоденних занять присвячую я творчості, бо здаю собі справу, що за кільканадцять років не тільки загине наша культура на Підляшші, але й помре природною смертю наша українська мова» (лист від 27 серпня 1982 р.).

Активна збирацька діяльність Івана Ігнатюка припадає на 80-і рр., а об'єктом досліджень стають села Білопідляського воєводства (Докудово, Бокинка, Матяшівка, Межилистя, Заболоття, Янівка, Чепутка, Данці, Ганна, Красівка та ін.). Упродовж тридцяти років збирач зафіксував надзвичайно багатий та різноманітний у жанровому плані матеріал, записав понад 1200 народних пісень, сотні казок та загадок, прислів'я

та приказки. На особливу увагу заслуговують його записи календарно-обрядової пісенності, детальний та повний етнографічний опис народного весілля, що нараховує 265 пісень. Паралельно з фольклорними записами цікавився і матеріальною культурою, всебічно знайомився з обставинами місцевого життя, зафіксував цінні відомості з народної медицини та вірувань, народного будівництва, ткацтва, одягу.

Уважне ставлення до всіх жанрів пісенної творчості, науковий підхід до фіксації (увага до варіантів, паспортизація записів тощо), а також щирий патріотизм і бажання врятувати народні скарби від забуття викликають вдячність і шану до збирача. Адже його фольклорна спадщина є одним з небагатьох джерел, яке дає можливість простежити стан пісенної традиції південної частини Підляшшя, її сучасні тенденції.

Фольклорно-етнографічна діяльність І. Ігнатюка зводилася не тільки до записування, збирання та нагромадження матеріалів, а й до дослідження та публікації численних розвідок на сторінках друкованих органів Товариства українців у Польщі: «Наше слово», «Наша культура», щорічника «Український календар», органу Союзу українців Підляшшя – «Над Бутом і Нарвою». Серед них варто відзначити найвагоміші: «Історичні пісні з Підляшшя» (1972), «Весільні приспівки з села Янівка» (1972), «Обжинки на Підляшші» (1973), «Чепутське весілля» (1973), «Про звичаї і великий піст та підляські веснянки» (1979), «Народні звичаї та обряди на Підляшші» (1980), «Про українське весілля на зламі XIX–XX ст.» (1980), «Село Янівка колись і тепер» (1985), «Весільні обряди українського населення Підляшшя» (1985), «Весільні звичаї та обряди на Підляшші» (2001) та ін.

Публікуючи матеріали польових досліджень, І. Ігнатюк прагнув привернути увагу громадськості до самотньої народної культури регіону, яка протистояла асиміляційним процесам, але, «на превеликий жаль, – за словами збира-

ча, – не стала досі надбанням загальноукраїнської духовної скарбниці» [Ігнатюк І. арк. 46].

З 1973 р. Іван Ігнатюк є членом Польського Народнознавчого Товариства і протягом десятиліть співпрацює з ним. Визнанням його внеску у збереження, дослідження та пропаганду народної творчості стало нагородження відзнакою Міністерства культури Польщі – Заслужений діяч культури (1985), а громадська діяльність була відзначена державною нагородою – Кавалерським хрестом Ордена Відродження Польщі (1979).

На схилі віку дослідник щедро ділиться нагромадженим матеріалом, частину фольклорно-етнографічної колекції збирач передав до рукописних фондів ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, серед них – копійовані на ксероксі збірки народних пісень різних жанрів («Підляські веснянки», «Обрядові пісні», «Балади та історичні пісні», «Любовні пісні», «Родинно-побутові пісні», «Кавалірські пісні», «Жартівливі пісні» та ін.). Решту збірок народних пісень і фольклорних записів він переказав воєводській бібліотеці м. Більська-Підляського, архіву Музею люблінського села, а магнітофонні плівки та касети – Музичній академії у Львові [Трачук 2008. с. 7].

Самовідданість і цілеспрямованість у збирацькій роботі, фактична достовірність зібраного матеріалу, подвижництво в його опрацюванні, очевидно і є тими рисами І. Ігнатюка, які заслуговують бути перейнятими й засвоєними його наступниками.

ЛІТЕРАТУРА

Ігнатюк І. Підляшшя і підляшуки / *І. Ігнатюк*// Наукові архівні фонди рукописів та фонозаписів ІМФЕ ім. М. Рильського НАН України. – Ф. 14–3, од. зб. 1099, арк. 46.

Трачук Ю. Закоханий у рідне Підляшшя / *Ю. Трачук Ю.*// Наше слово. 2008 – № 45 (2675). – С. 7.